

RELAȚIA CHINO-AMERICANĂ DEPENDENTĂ DE SCENA EUROPEANĂ

CHINESE-AMERICAN RELATION ADDICTED TO THE EUROPEAN STAGE

Colonel (r.) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU*
General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU**

Rezumat: Acțiunile militare ale SUA spre China se sprijină pe pivotul european, iar strategiile economice chineze, în competiție cu SUA, pivotează tot prin Europa. Ambele puteri mondiale curtează sau constrâng continentul european, dar din perspective diferite: SUA consideră China ca obstacol major în afirmarea sa ca hegemon politic, iar China consideră SUA ca obstacol major în planul său de a deveni cea mai performantă economie a lumii. Ca atare, unii analiști susțin că lupta pentru supremația mondială dintre cele două superputeri va avea ca obiectiv strategic pivotul susținător al Bătrânului Continent. Între China și SUA se încinge o aprigă luptă pentru influențarea Europei dar, în acest moment, statele europene se găsesc într-o mare dilemă și trebuie să decidă între dependența de securitate față de SUA și dependența de perspectivele economice, mai ales comerciale, reprezentate de China. Confruntarea dintre China și SUA a cuprins Europa, unde SUA are majoritatea aliaților militari tradiționali și unde China a devenit cel mai important partener comercial. Dar mutațiile strategice sunt megalitice: SUA a declarat de multe ori că se concentrează pe regiunea India-Pacific și a cerut europenilor să ia în calcul o relativă autonomie strategică de apărare, pivotare ce generează suficientă nervozitate în principalele capitale europene, mai ales în contextul ucrainean. La rândul lor, declarațiile făcute de președintele Franței în avion la întoarcerea din vizita făcută în China împreună cu președinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, potrivit cărora Europa trebuie să continue să-și consolideze independența și autonomia strategică în raport cu SUA și că „cel mai greu pentru Europa“ ar fi să urmeze pur și simplu America, din poziția de „vasal, în cazul amplificării crizei din Taiwan, unde SUA are interese deosebite. Dar lucrul de care trebuie să țină seama țările europene din NATO este acesta: Aceste țări trebuie să-și definească public poziția comună față de China, ținând seama de faptul că o politică mult prea independentă și mult prea îndepărtată de cea a SUA va duce inevitabil la deteriorarea gravă a relațiilor tradiționale transatlantice, ce pot evolua până la renunțarea SUA de a continua să fie umbrela de securitate a Europei.

Cuvinte cheie: securitate, suveranitate, independență, cooperare, comerț, economie, risc, vulnerabilitate, aliniere, hegemonie.

* Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, Secretar Științific al Secției de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Știință din România, membru titular al Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii (CRIFST) al Academiei Române, esiteanu@yahoo.com.

** Membru titular al Academiei Oamenilor de Științe din România, email: mirceaudrescu@yahoo.com

Abstract: *US military actions towards China rest on the European pivot, and Chinese economic strategies, in competition with the US, also pivot through Europe. Both world powers are courting or coercing the European continent, but from different perspectives: the US sees China as a major obstacle in asserting itself as a political hegemon, and China sees the US as a major obstacle in its plan to become the world's best-performing economy. As such, some analysts argue that the struggle for world supremacy between the two superpowers will have as its strategic objective the supporting pivot of the Old Continent. Between China and the US, a fierce struggle for influencing Europe is heating up, but, at this moment, the European states are in a big dilemma and have to decide between the security dependence on the US and the dependence on the economic prospects, especially trade, represented by China. The confrontation between China and the US has engulfed Europe, where the US has most of its traditional military allies and where China has become its most important trading partner. But the strategic changes are megalithic: the US has declared many times that it is focusing on the Indo-Pacific region and has asked the Europeans to take into account a relative strategic defense autonomy, a pivot that generates enough nervousness in the main European capitals, especially in the Ukrainian context. For their part, the statements made by the President of France on the plane upon returning from his visit to China together with the President of the European Commission, Ursula von der Leyen, according to which Europe must continue to strengthen its independence and strategic autonomy in relation to the US and that "the most difficult thing for Europe" would be to simply follow America, from the position of "vassal, in case of the escalation of the crisis in Taiwan, where the USA has special interests. But the thing that the European NATO countries must take into account is this: These countries must publicly define their common position towards China, taking into account the fact that a policy that is too independent and too distant from that of the US will inevitably lead to the serious deterioration of traditional transatlantic relations, which may evolve to the US giving up continuing to be Europe's security umbrella.*

Keywords: *security, sovereignty, independence, cooperation, trade, economy, risk, vulnerability, alignment, hegemony.*

Introducere

De câțiva ani, relațiile dintre China și SUA urmează un curs tot mai tensionat, pe măsură ce organismele de gestionare a crizelor mondiale pe bază de reguli, în mod deosebit Consiliul de Securitate și Organizația Națiunilor Unite, au devenit practic inactive. Cele două superputeri privesc cu interes spre Uniunea Europeană, în legătură cu care formulează scopuri diferite: SUA este îndreptățită să se sprijine pe Europa din poziția sa de „umbrelă de securitate“, în timp ce China mizează pe adâncirea dependenței economice a Europei față de ea, din moment ce volumul comerțului bilateral a atins de curând 2,3 miliarde de euro pe zi.

1. Europa în derută

În acest sens, președintele Macron care, cu puțin timp în urmă declara că „NATO se află în moarte clinică“ la întoarcerea din vizita făcută în China a susținut public „marele risc, pentru Europa, este să fie prinsă în crize care nu sunt ale noastre, ceea ce ar împiedica-o să-și construiască o

autonomie strategică (...) Paradoxul ar fi ca, cuprinși de panică, să considerăm că nu suntem altceva decât niște subordonați ai Americii“. De data aceasta, asemenea declarații au stârnit oarecare iritare atât la Washington, unde unii senatori au sugerat să fie decuplată umbrela de securitate americană asupra Europei, iar Trump, în stilul său caracteristic, a spus nici mai mult nici mai puțin că Macron „îi pupă în fund pe chinezi“, dar și în capitalele importante ale Europei, mai ales în condițiile războiului din Ucraina, în care China este jucător de partea Rusiei. La rândul lor analiștii militari chinezi consideră că, în condițiile în care China reprezintă principalul partener comercial al Europei, Europa nu-și poate permite ca, în același timp, să aibă relații ostile atât cu Rusia, cât și cu China, dar cel mai de temut scenariu face referire la repercusiunile unui război centrat pe Taiwan. Totodată, aceștia nu iau în calcul un război de tip ucrainean în Taiwan, unde se speră la o reunificare pașnică, și, cu cât războiul din Ucraina se va prelungi, prin implicarea tot mai evidentă a Occidentului, pe cale de consecință, Europa își va deschide și mai mult porțile pentru intensificarea schimburilor comerciale avantajoase cu China. China nu este de acord cu războiul ucrainean, dar în baza înțelegerilor cu Rusia o sprijină pe aceasta, constată implicarea masivă a Occidentului în susținerea economică și militară a Ucrainei și speră ca acțiunile militare să conducă spre intensificarea schimburilor comerciale cu China, aceasta devenind câștigătorul competiției economice globale ale momentului.

Nu există suficiente argumente care să poziționeze Europa ca „a treia forță“ așa cum îi plăcea Franței să se considere în starea conflictuală dintre URSS și SUA. Momentan, în Uniunea Europeană există numeroase state, mai ales cele aparținând Europei de Est, care susțin ca SUA și Europa să constituie un întreg unitar în fața Chinei. Aceste state apără poziția SUA de cea mai mare superputere recunoscută a lumii, iar apariția unei alte superputeri, după modelul vechiului Consiliu de Securitate, pune multe țări în gardă și apropie tot mai mult țările europene să considere unitatea de conduită a tandemului SUA-Europa, cu SUA superputere recunoscută, în relațiile cu China și cu celelalte țări, mai ales cu cele care formează axa BRICS. Din altă perspectivă, o perspectivă cultivată până nu de mult de Trump, SUA tinde să se declare autosuficientă, deținând toate argumentele forță din economie, energie, agricultură și putere militară. SUA pot amenința statele europene cu decuplarea de la sursele majore de securitate, stare de fapt ce îngrozește multe state europene, ceea ce le îndeamnă să susțină poziția de neclintit a securității comune SUA-Europa. Ca atare, declarațiile gen Macron, generează suspiciuni politice, iar Țările Baltice, Polonia, împreună cu celelalte țări din fosta axă estică tind să devină și mai zgomotoase în direcția consolidării poziției comune SUA –Europa în relațiile internaționale. SUA au pivotat spre Asia în 1967 din rațiuni economice. Într-un articol din Foreign Affairs, președintele Nixon prezenta importanța problemei Chinei în următorii termeni: „Obosiți de război, descurajați de aliați, descurajați de ajutor, consternați de crizele interne, mulți americani ascultă apelul noului izolaționism (...) dar nu poate exista

nici pace, nici securitate într-o generație dacă nu recunoaștem acum masivitatea forțelor care lucrează în Asia, unde trăiește mai mult decât jumătate din populația lumii... (...) Lupta pentru influență în Lumea a Treia este o cursă în trei între Moscova, Beijing și Occident“, iar Occidentul era dispus să se împrietenească cu China, pentru a izola Moscova. Nixon a susținut o politică binevoitoare față de China, cu finalități nu numai de „decuplare strategică de URSS, ci, ulterior, preluarea Chinei în siajul occidental, în speță, al celui american. Proiectul avea și un punct de plecare, dar și un capăt: la final, China să fie domesticită, prin seducție, prosperitate, comerț, proces la care a fost atrasă și Europa Occidentală, pe filosofia simplă că, „dacă ești cu noi, vei ajunge să fii ca noi.“ În urma vizitei istorice a lui Nixon în China, despre care a afirmat „aceasta a fost săptămâna care a schimbat lumea“, tot ce a urmat a fost un drum continuu de implicare a Chinei în viața internațională, în toate domeniile. China a fost ștearsă definitiv de pe axa răului, inclusiv după tragicele evenimente de la Piața Tiananmen. Filozofia globalizării de după colapsul URSS a continuat să mențină China în prim plan al deciziilor globale. Multe teorii ale globalizării susțineau că țările care aveau rețele de McDonald's pe teritoriul lor nu puteau merge la război una împotriva celeilalte, pentru că făceau parte dintr-o lume a comerțului global, numai că într-o asemenea lume s-a impus un nou principiu „dacă vrei să fii cu noi, trebuie să fii ca noi, și vei deveni așa prin comerț și schimburi economice“. Acest proiect strategic american a eșuat sub ochii noștri, iar ideea că „pământul este plat“ a fost repede contestată de mutațiile geopolitice și economice ce au zguduit infrastructura globalizării. Occidentul susține că globalizarea a constituit cadrul propice pentru dezvoltarea Rusiei și Chinei, dar acestea nu au devenit occidentalizate. China și Rusia au mimat cadrul globalizării, au fost o perioadă de timp considerate „țări cu noi“, dar au acționat să „nu fie ca noi“. Ca atare, lumea a început să parcurgă unele trepte ale de-globalizării, un proces de de-cuplare de Rusia și China, marcat de Brexit, de administrația Trump, pentru că acum să se vorbească de alianța firească a democrațiilor contra țărilor autocrate sau totalitare, precum și de scoaterea țărilor din zona de risc a relațiilor economice cu Rusia și China. La rândul său China devine interesată de gestionarea profitabilă a restului care nu este implicat în confruntarea Occidentului cu Rusia, devenită evidentă în războiul din Ucraina. Se conturează trei linii strategice, care angajează importante forțe politice în SUA, în lumea occidentală, în țările de pretutindeni, astfel: o linie liberală, a celor care cred că schimburile economice trebuie să prevaleze împotriva oricăror riscuri de securitate, adepți ai ideilor că țările care dezvoltă relații comerciale nu se poate să-și declare război; o linie dură, de de-cuplare radicală față de Rusia și China, care grupează forțele care văd deja omenirea împărțită în cel puțin două tabere incompatibile și care consideră un război de proporții mondiale ca iminent, care se dorește să înceapă cât mai curând, fără a se putea prevedea o finalitate acceptabilă rațional și uman; dar și calea de mijloc, calea susținută până acum de către administrația Biden, calea competiției fără catastrofe. Chiar și lumea

Occidentală este puțin derutată deoarece în mass-media administrația Biden susține intransigență față de relațiile cu China, consideră schimburile economice cu China ca asumarea a riscurilor de securitate, dar relațiile SUA cu China urmează un curs ascendent, din moment ce documente oficiale arată că, în 2022, s-a constatat un record al schimburilor comerciale americane cu China de circa 690 miliarde de dolari, care consemnează importuri din China mai mari cu 31 miliarde de dolari și exporturi americane spre China mai mari cu 2,4 miliarde de dolari față de anul anterior. De aici o umbră de confuzie politică ce se propagă peste tot în lume, mai ales în Europa, unde Uniunea Europeană, urmând poziția SUA, a renunțat la un acord de investiții încheiat în 2020, a impus sancțiuni pentru guvernele care acordă subsidii directe sau mascate companiilor străine ce se află în competiție cu cele europene și pregătește o legislație restrictivă față de materiile prime critice, care actualmente se aprovizionează în proporție de circa 98% din China. Uniunea Europeană pare dezorientată. În condițiile în care, dintr-o anumită perspectivă, Rusia pare astăzi izolată, susținută preponderent de state precum Coreea de Nord și Iran, slăbită economic și cu o performanță militară de nivel mediu, se aud în Uniunea Europeană glasuri care susțin că, în cadrul unei lumi multipolare, Uniunea Europeană, în întregul său, trebuie considerată „al treilea pol de putere“, dar oficialitățile europene, atât cele unioniste, cât și cele statale, nu vorbesc aceeași voce în competiția strategică dintre China și SUA. Uniunea Europeană declară că apără valori supreme ale relațiilor dintre state, dar nu este în măsură să și demonstreze acest lucru. Ca atare, susține eforturile SUA în această direcție. Prezervarea fundamentelor ordinii internaționale așa cum este ea configurată astăzi, conservarea drepturilor internaționale care protejează libertatea de mișcare în marea Chinei de Sud și oriunde în apele teritoriale, susținerea Taiwanului să-și mențină independența sunt valori la care Europa este parte. Dar SUA se implică plenar, fiind gata să oprească militar acțiunile sfidătoare ce se propagă dinspre China. Când se analizează realitatea dintre China și SUA, Uniunea Europeană se află alături de SUA în apărarea valorilor internaționale, dar nu este parte a SUA. Ca atare, sunt tot mai numeroase vocile care consideră că Uniunea Europeană nu trebuie să urmeze SUA în chestiunea chineză, ci trebuie să fie propriul său actor, un actor suveran care trebuie să-și clarifice abordările cu toate statele, inclusiv cu SUA. Celor care consideră că Uniunea Europeană ar trebui să urmeze necondiționat SUA, li se răspunde cu o altă abordare, mai nuanțată, care implică militar Uniunea Europeană prin urmarea a trei paliere, fără a angaja Europa în război nemijlocit, astfel: menținerea unui mesaj politic ferm, din care să rezulte că Uniunea Europeană nu va accepta o invazie asupra Taiwanului; Europa este o entitate economică și este în măsură să-și folosească puterea economică în cazul unei invazii; Europa are capacitatea și voința de a crea spațiul necesar pentru relocarea forțelor militare ale SUA din Europa spre Pacific și de a-și asuma responsabilitatea de apărare a securității flancului estic. Desigur, Europa trebuie să-și definească propriile rațiuni de securitate, altfel riscă să ia parte, fără să fie parte, ceea ce ar pune

Uniunea Europeană într-o poziție similară coloniilor din secolul trecut. Oricum, nevoia de securitate europeană este acceptată de toate statele europene, dar este greu de găsit o măsură de conciliere: Franța are viziunile sale, Germania le are pe ale sale, Polonia nu încurajează o colaborare militară polono-germană, Germania consideră că trebuie construită o apărare a Europei, Polonia consideră că securitatea Europei trebuie încredințată SUA, cu toate consecințele de decurg de aici; motorul franco-german dă mereu rateuri, iar SUA încurajează Polonia să-și realizeze a doua armată ca mărime și putere, ca forță politică și militară de încredere în apărarea flancului estic european. SUA a angajat Uniunea Europeană în războiul din Ucraina, dar China este acuzată că a făcut posibilă invazia rusă, iar China are interes ca Vestul, având ca hegemon SUA, să fie implicat cât mai mult în acest război, ce necesită mari eforturi ce posibil vor crea neînțelegeri în rândul statelor occidentale. Opinia publică de pretutindeni ia act de menținerea și apariția de alianțe de conveniență, astfel: Rusia susține o alianță cu China, pentru că China este principalul competitor al SUA dar, în același timp, nu dorește să fie un partener de nivel inferior al Chinei; Rusia vrea în același timp să fie și propriul său actor, un actor ce nu depinde total de China, stare de lucruri care invită occidentul să destrame această construcție politică; în situația în care Rusia pierde războiul din Ucraina, China nu dorește să fie asociată cu un perdant, dar continuă să o ajute din moment ce resursele energetice ruse iau drumul spre imensa industrie chineză. Dar alianța NATO mai este ea ceea ce a fost la început? Se pare că nu. La apariția NATO, Europa avea nevoie de SUA pentru a se apăra împotriva estului comunist, acum țările europene din NATO se văd constrânse să urmeze SUA pentru că fac parte din NATO, în care SUA are rol hegemonic.

Franța transmite mesaje tulburătoare. Privită din exterior, Franța este recunoscută ca o țară a cărei strategie tradițională are două componente majore: cultivarea alianțelor și promovarea mediatică a autonomiei, care în plan sportiv ar însemna: vreau să fac parte din echipa aceasta, dar joc după regulile mele. Franța este în același timp o putere recunoscută în cadrul Uniunii Europene, dar este și membru important al NATO și, din această poziție ar fi de așteptat ca Franța să susțină ceea ce întărește cele două organisme colective, nu să creeze derută în cancelariile occidentale, și nu numai. Analisti avizați ai scenei politice internaționale au văzut în poziționările Franței față de amplificarea neînțelegerilor dintre China și SUA o încercare de demarcare vizibilă a Franței de SUA cu privire la Taiwan, având drept scopuri nedecarate: 1. O recunoaștere a rivalității ce se adâncește între China și Franța cel puțin pe două paliere: valorile de politică externă care trebuie să caracterizeze raporturile dintre state și decalajele comerciale ce se adâncesc în favoarea Chinei; 2. A transmite un mesaj clar că Franța nu susține până la capăt implicarea SUA în zona fierbinte a Pacificului; 3. A semnala că Franța este implicată politic în încercarea de a construi din Uniunea Europeană un pol de putere caracterizat prin autonomie strategică, deoarece „Dacă tensiunile dintre cele

două superputeri ating punctul de fierbere... nu vom avea timpul și nici resursele să ne finanțăm autonomia strategică și vom ajunge vasali“; 4. A semnala că Franța nu a apreciat favorabil creșterea frecvenței vizitelor oficiale sfidătoare ale personalităților SUA în Taiwan, pe care le consideră factor de escaladare a tensiunilor dintre cele două superputeri; 5. De a semnala că Franța și europenii nu vor urma automat pe americani în competiția lor contondentă cu China; 6. De a arăta că Franța, deși este implicată în războiul din Ucraina, ca apărătoare a valorilor europene, aceasta nu a renunțat la intenția de a menține un canal de dialog cu Moscova, pentru a contribui astfel la găsirea de soluții în interesul păcii pe continentul european. Dincolo de aceste mesaje de ultimă oră, președintele francez și-a exprimat foarte tranșant nemulțumirea cu privire la subvențiile generoase prevăzute de Inflation Reduction Act (IRA) care riscă să producă dezindustrializarea Uniunii Europene, adoptarea în secret a acestei legislații, fără consultarea organismelor europene, este considerată, cel puțin de către Franța, o încălcare a regulilor Organizației Mondiale a Comerțului, ceea ce înseamnă un risc asumat al unui război economic între cele două maluri ale Atlanticului. Spre deosebire de Franța, cancelarul Germaniei este de acord cu relansarea parteneriatului bilateral cu SUA, cu prezența solidă a militarilor americani pe continentul european, precum și cu urmarea îndeaproape a SUA în războiul din Ucraina. În timp ce Franța și Germania tot tatonează elemente de securitate și suveranitate convenabile cu SUA, premierul Poloniei devine tranșant, declarând: „În loc să construim o autonomie strategică în raport cu SUA propun un parteneriat strategic cu Statele Unite“. Oficialitățile poloneze insistă convingătoare spre o strânsă alianță cu SUA și pe ancorarea instituțională a SUA în cadrul mecanismelor de funcționare ale Uniunii Europene. Numeroși analiști politici constată că, o trăsătură actuală a noului ecosistem de securitate europeană scoate în evidență o alianță evidentă între SUA și Polonia, care a devenit centrul dezvoltării strategice pe flancul estic, iar Polonia a devenit centrul de greutate al prezenței americane în EST. La scurt timp după invazia Rusiei asupra Ucrainei: forțele militare dislocate de către SUA în Polonia a ajuns repede la circa 10 000 de luptători; în Polonia se află deja singura bază militară permanentă de pe flancul estic; Polonia s-a angajat să investească în apărare 4% din PIB și, pe această bază, să devină principala putere terestră a NATO, capabilă să furnizeze puterea de foc și forțele blindate necesare într-un conflict similar celui ce se desfășoară în Ucraina; Varșovia își asumă public rolul de model de urmat în Noua Europă, formată din țările care au suportat dominația sovietică și care, spre deosebire de Vechea Europă, care poartă nostalgia unor raporturi comerciale cu Rusia. Sunt opinii care consideră că SUA are mai mare încredere într-un anumit tandem operațional format din Polonia și Ucraina, câștigătoare a războiului actual, ca pivot al angajării Noii Europe în asigurarea flancului estic al NATO.

2. Globalizarea - ca oportunitate economică

China a beneficiat de avântul globalizării, dar nu este de acord cu viziunea hegemonică a SUA și, în timp ce americanii iau în calcul acțiuni concrete de de-globalizare, China se repliază susținând legile de bază ale globalizării: libertatea de circulație a capitalurilor, libertatea circulație a mărfurilor, libertatea de circulație a forței de muncă, într-un context economic dominat de competitivitate economică. În concepția Chinei, harta geopolitică a lumii se rescrie de țările care dispun de materii prime, cărora le asigură prelucrarea după principii economice, nu după condiționări hegemonice. Ca atare, în ultimele decenii, prin eforturile susținute ale Rusiei și Chinei, alături de G7 considerat hegemonic, a apărut și se consolidează un G5, grupul economic BRICS, format din Brazilia, Rusia, India, China și Africa de Sud, care este pe punctul de a se transforma într-un G8, din moment ce Turcia, Egipt și Arabia Saudită au formulat cereri de aderare la BRICS. La Summitul dintre China și Consiliul de Cooperare al Golfului, cu participarea Chinei favorizată de către Arabia Saudită, președintele chinez a declarat cu încredere: „În următorii trei-cinci ani, China este pregătită să lucreze împreună cu țările Consiliului de Cooperare al Golfului (CCG) în următoarele domenii prioritare: Crearea unei noi paradigme a cooperării energetice multidimensionale, un model în care China va continua să importe pe termen lung mari cantități de petrol din țările CCG și va cumpăra mai multe gaze lichefiate. Ne vom întări cooperarea în sectorul ingineriei și serviciilor, dar și în sectorul transportului, depozitării și rafinării petrolului. Platforma B ursei petrolului și gazelor de la Shanghai va fi utilizată pentru tranzacțiile în yuani pentru petrol și gaze și vom putea progresa în proiectul monedei digitale chineze“. La un asemenea discurs, analiști economici de prestigiu au început să concluzioneze: investitorii de pretutindeni ar trebui să aibă grijă nu doar la facturarea petrolului în yuani, ci și la un proces complementar de reducere a puterii de cumpărare a dolarului; dependența de materii prime, în mod deosebit de materiile prime critice, va genera mai multă inflație pentru lumea occidentală; după trei-cinci ani petrolul și gazele se vor vinde nu doar contra dolari, ci și contra yuani; cantitățile mari de petrol și gaze transferate din Orient spre est vor diminua cantitățile necesare vestului, ceea ce va face ca prețurile acestor produse pentru Vest să crească în mod natural; lumea se îndreaptă dinspre unipolaritate spre multipolaritate politică și economică; în lumea multipolară valutele puternice ale momentului vor avea o forță mai mică, deoarece forța cea mare va fi dictată de materiile prime; sunt premise serioase ca rata inflației în Occident să crească în ritm accelerat etc.

Istoria este pe punctul de a consemna mutații importante în influențarea lumii orientale: Atunci când Orientul Mijlociu tindea spre dezvoltare specifică Vestului, țările occidentale în frunte cu SUA și-au asigurat fluxul de materii prime în schimbul garantării securității, prin oferirea de arme, care garantau venituri substanțiale pentru monarhiile locurilor. De data aceasta, sub influențare direcționată multilateral, se pare că țări importante ale Orientului Apropiat doresc mai multă recunoaștere ,

pledează în relațiile cu Vestul pentru mai mult respect, stare de lucruri oferită de China care promite „o nouă paradigmă a cooperării energetice“, care cuprinde alături de schimbul de petrol contra valută și arme, și investiții chineze în regiune, cooperare diversă în domenii strategice de interes, iar proiectul noului Drum al Mătăsii propus de China satisface multe dintre obiectivele de viitor ale țărilor din regiune, în mod deosebit ale Arabiei Saudite. Este lesne de înțeles că în regiunea Orientului Apropiat, Europa este obligată să-și cultive interesele economice, fie alături de China, fie să urmeze în continuare solidaritatea față de strategiile americane. Analistii economici de pretutindeni sunt obligați să constate modificări majore pe piața petrolului, astfel: La summitul BRICS din 2018, China a lansat contracte pentru petrol denumite în yuani la bursa pentru energie din Shanghai; pentru aceste schimburi, China susține convertibilitatea yuanului în aur, iar convertibilitatea în aur este mult mai tentantă decât convertibilitatea în dolari; ca urmare a războiului din Ucraina, Rusia vinde petrol în China contra Yuani convertibili în aur; din aceleași considerente, Rusia vinde petrol în India contra dirhami emiratezi; China susține țările care utilizează bursele proprii pentru tranzacționarea petrolului prin folosirea yuanului; zona petrodolarului se diminuează continuu prin extinderea petroyuanului; China a semnat un parteneriat strategic cu Iran-ul pentru un flux stabil de petrol în schimbul acceptării plății în yuani; Rusia și Venezuela acceptă deja plata petrolului cu yuani; SUA au sancționat mai mult de jumătate din statele OPEC, care împreună dețin 40% din rezervele mondiale de petrol, iar acestea sunt curtate de către China să accepte schimburile în yuani; circa 20% din rezervele mondiale de petrol se găsesc în Africa de Nord, Africa de Vest și Indonezia, regiuni ce se află sub influință chineză și rusă etc. În competiția mondială cu SUA și Occident, China este percepută ca specialistă în promovarea strategiei diplomației datoriiilor și emancipării naționale. Deja 97 de țări ale lumii au datorii serioase către China, dar aceasta le oferă noi înlesniri, menținându-le „în capcana datoriiilor“, fără a le știrbi mândria națională. Mulți economiști și politologi consideră că Orientul Apropiat, sub influență chineză, se poate transforma într-o fermă de tip nou: până mai ieri, ferma oferea pui și legume, iar ceilalți preparau supa pe care o oferea restaurantelor de lux. De acum, ferma produce ea supa (petrolul), ceilalți vor importa petrolul sub formă de conservă, dar de data aceasta ferma are petrolul său, locurile sale de muncă, materiile sale prime, iar cumpărătorii vor veni cu cheltuielile lor, cu problemele lor. Țările OPEC sunt tot mai încredințate de ideea de a vinde nu numai petrol, ci și produse rezultate din acesta cu multă valoare adăugată. Pentru Occident se întrevăd mutații dureroase: acesta era obișnuit să achiziționeze petrolul ca materie primă, la prețuri mici, și să primească în contrapartidă armament și produse derivate cu valoare adăugată la prețuri foarte mari. Noua paradigmă energetică propusă de China susține tema emancipării naționale, în care atât țările OPEC sancționate, cât și cele nesancționate se pot angaja să vândă nu numai petrol, ci și produse rafinate, pe bază de înțelegeri comerciale, fără condiționări hegemonice. Țările

Europei, în plin război în Ucraina, constată cu teamă extinderea noii paradigme chineze și se tem că marile lor companii petrochimice vor fi obligate să producă din ce în ce mai puțin și la costuri din ce în ce mai mari, ceea ce va avea drept efect dureros creșterea necontrolată a inflației. Europa vestică constată cu neputința că fricțiunile hegemonice dintre BRICS și SUA au reverberații inflaționiste, și nu numai, pe pământ european. China a împrumutat sute de miliarde de dolari guvernelor din Asia, Africa și Europa, în baza dependenței financiare a SUA față de China, crescându-și influența globală cu ajutorul unor megaproiecte de infrastructură, devenind la rândul său unul dintre cei mai mari creditori ai lumii. Între 2008 și 2022, China a cheltuit peste 240 de miliarde de dolari pentru a salva 22 de țări devenite exclusiv debitoare în proiectul mamut de infrastructură „Belt and Road“, printre acestea numărându-se Argentina, Pakistan, Turcia, precum și multe alte țări africane. În această politică, China a copiat modelul SUA din deceniile trecute, acum concurând SUA și Fondul Monetar Internațional prin oferirea de pachete de împrumuturi cu dobânzi mult mai mici și lipsite de condiționări politice. Ca atare, SUA și unele țări europene au adus acuzații Chinei conform cărora inițiativa acesta de ajutorare reprezintă o adevărată capacană a datoriilor extinsă, concepută pentru a prelua controlul asupra infrastructurilor locale.

Imediat ce a fost ales pentru a treia oară în funcția de președinte al Chinei, Xi Jinping a făcut o primă vizită la Moscova, sugerând dorința de a consolida un bloc antioccidental, chiar dacă Rusia este izolată de lumea occidentală, ca urmare a agresiunii asupra Ucrainei. Concomitent, ministrul de externe chinez a făcut publice două documente care recunosc deschis această orientare politică, intitulate „Hegemonia americană și pericolele sale“ și „Inițiativa de securitate mondială“. Aceste două documente lansează o critică dură asupra politicii externe americane din ultimele decenii și argumentează crearea unui bloc antiamerican, în jurul Chinei, prin inițierea unor platforme și mecanisme de cooperare, la care sunt invitate, după caz: instituții din cadrul Organizației Națiunilor Unite, BRICS, Organizația Cooperării de la Shanghai, lansată de Rusia și China și care grupează țări din Asia centrală și Orientul Mijlociu, și Forulul China-Africa pentru Pace și Securitate, nucleul dur al acestei construcții fiind dat de parteneriatul strategic China-Rusia. China analizează permanent puterea colectivă a SUA și aliaților săi și construiește tot o contrapondere de putere colectivă, care veghează că Rusia să nu fie neutralizată, situație ce ar crea mari posibilități Occidentului de a îndigui China în interesele sale legate de Taiwan și marea Chinei de Sud. De aceea noul și totodată vechiul conducător al Chinei a declarat: „Relația cu Rusia are o semnificație cu mult mai mare decât cea bilaterală, fiind crucială pentru lume și viitorul umanității“. Prin Rusia, blocul geopolitic gândit de China capătă o dimensiune cu adevărat euroasiatică, China dobândind astfel o influență și implicare asupra securității europene. Acest parteneriat antioccidental se manifestă deja la scară euroasiatică, deoarece: prin Organizația de Cooperare de la Shanghai, Rusia și China acționează împreună pentru contracararea influenței SUA în

regiune; prin planificarea și efectuarea în comun de exerciții militare, cu implicare de forțe strategice aparținând ambelor state; prin folosirea yuanului chinez în schimburile dintre Rusia și China, Rusia și Africa, Rusia și America Latină etc.

3. Nevoia de simboluri

În timp ce lumea occidentală își fundamentează discursurile pe respectarea regulilor, puterea americană se pare că este subminată de interese corporatiste. Globalizarea și hegemonia se construiesc și se consolidează prin apărarea principiilor care se transformă în opinia publică în simboluri. Democrația americană a devenit în timp un simbol, din moment ce majoritatea celorlalte națiuni erau silite să recunoască superioritatea acestei democrații. Democrația americană asigură legitimitate evidentă guvernului, iar instituțiile americane erau considerate adevărate modele demne de urmat. Numai că pandemia, unele dezvoltări ale presei cu privire la ascunderea unor adevăruri ale implicării SUA în viața internațională, atacurile unor personalități de prim rang asupra proceselor democratice interne etc. transmit în întreaga lume o undă de neîncredere, după principiul „minciunile au consecințe“. Pe lângă faptul că dinspre SUA se propagă din ce în ce mai apăsătoare idei proprii corectitudinii politice, de natură LGBTQ, Woke etc., mass-media americană dezbate tendențios puncte de vedere ale unor personalități marcante ale vieții politice americane ce sunt în opoziție cu linia oficială, dar care raportate la stările de fapt zdruncină din interior noile construcții de politică externă americană. După ce aproape doi ani guvernele lumii au acționat împotriva pandemiei, angajând achiziții de medicamente de miliarde de dolari de la firme majoritar americane, un senator american susține public: „Vreme de 40 de ani am avut procese cu agențiile din Statele Unite și vă pot spune că Agenția pentru Protecția Mediului este practic condusă de industria petrolului, industria cărbunelui și de industria pesticidelor (...) am descoperit că șeful diviziei de pesticide din cadrul agenției guvernamentale lucrează în secret pentru Monsanto și conducea agenția în așa fel încât să promoveze planurile mercantile ale unei companii, nu interesul public. Nesocotea o mulțime de studii, le falsifică, scria studiile la comandă, iar acest lucru este valabil pentru toate agențiile. Dacă vă uitați la industria farmaceutică, ea conduce de fapt Food and Drug Administration, FDA primește 50% din buget de la Big Pharma. Centrul pentru Prevenirea și Controlul Bolilor își cheltuiește jumătate din buget cumpărând medicamente de la Big Pharma și apoi le distribuie. Iar Institutul Național pentru Sănătate este doar un incubator pentru noi produse farmaceutice.. Instituțiile guvernamentale americane (s.n) sunt parteneri ale puterii corporatiste. Departamentul Transportului este condus de companiile feroviare și de cele aeriene; băncile conduc, de fapt, Security and Exchange Commission; iar presa corporatistă a corupt Comisia Electorală Federală“.¹ În legătură cu războiul din Ucraina, același

¹ Călin Marchievici, Avem nevoie de o revoluție, articol, Lumea, 6, 2023, pp. 59-60.

senator sugerează „ajungerea la un acord. Rușii au spus mereu că vor o reglementare. Dacă vă uitați la Acordurile de la Minsk, care au fost soluția propusă de ruși, veți vedea că ele par o soluție bună la cum stau lucrurile acum. Să fim dreți: este un război al SUA împotriva Rusiei, unul care sacrifică floarea tineretului din Ucraina într-un laborator al morții și al distrugerii, totul din ambiția neoconservatorilor de a răsturna regimul Putin și de a epuiza armata rusă, pentru ca America să nu mai aibă rival. Președintele Biden a spus că vrea să scape de Vladimir Putin. Secretarul Apărării, Lloyd Austin, a declarat, în 2022, că scopul nostru este să epuizăm armata rusă. Ce înseamnă asta? Înseamnă să aruncăm cu ucrainenii în Rusia”². Despre NATO și Rusia, senatorul american a continuat: „Care este scopul NATO în afară de a se opune Rusiei? Dacă tratezi Rusia cu ostilitate de la bun început, cu siguranță rușii vor fi și ei ostili. Iar noi ne-am extins treptat în niște țări în care ne-am luat angajamentul că nu ne vom extinde. SUA au sprijinit o lovitură de stat în Ucraina, în 2014, împotriva unui guvern ales democratic. Avem transcriptul convorbirilor telefonice ale Victoriei Nuland, unul dintre neoconservatorii de la Casa Albă, care a stabilit practic componența unui guvern ucrainean ostil față de Rusia. Dacă v-ați pune în poziția Rusiei, ați spune: „Statele Unite, cel mai mare dușman al nostru, ne tratează ca pe un dușman și au preluat controlul asupra unei țări pe care au transformat-o într-un inamic pentru noi. Iar acum încep să dea legi care sunt împotriva unei populații rusofone foarte numeroasă în această țară”³. În esență „CIA s-a implicat în lovituri de stat în aproape o treime din țările lumii, cele mai multe fiind țări democratice. Dacă politica noastră este promovarea democrației, atunci politica CIA a fost exact opusul (...) Toată lumea știe că am fost mințiți în legătură cu covit. Toată lumea știe că am fost mințiți în legătură cu Vietnamul, cu Irakul - „arme de distrugere în masă“(...) Sunt lucruri demonstrabile, asta s-a întâmplat cu adevărat. Iar întrebarea este cum să facem, pentru ca așa ceva să nu se mai întâmple”⁴.

Nevoile de securitate ale Europei Occidentale se sprijină pe SUA. Războiul din Ucraina este pe punctul să clarifice încă o dată că Europa încă mai depinde de SUA pentru nevoile ei de securitate, iar aceste nevoi fac să fie recunoscute pozițiile hegemonice ale SUA în raporturile sale cu statele europene, în mod deosebit a celor ce sunt membre NATO. Chiar dacă Macron și Schulz vorbesc de necesitatea unei „suveranități europene“, războiul a catalizat cu certitudine gândirea și acțiunea țărilor europene în sfera militară, din moment ce toate țările NATO urmează îndeaproape politica SUA față de agresiunea rusească în Ucraina. La cererea SUA țările europene s-au angajat să crească bugetele de apărare, Germania și-a modificat strategia militară, Polonia plănuiește să realizeze cea mai mare armată din Uniunea Europeană, aceasta din urmă, ca întreg, a constituit un fond de promovare a păcii, din care a pus la dispoziția Ucrainei peste 3,8 miliarde de euro, pentru a cofinanța livrările de armament ale statelor

² *Ibidem*, p. 61.

³ *Ibidem*, p. 63.

⁴ *Ibidem*, p. 64.

membre către Ucraina. Chiar dacă identitatea SUA este recunoscută ca fiind anticolonială, prin intermediul NATO, unii comentatori de politică externă afirmă că SUA deține deja un imperiu colonial, iar fostul consilier pe probleme de securitate națională, Zbigniew Brzezinski consideră că noțiunea „imperiu“ poate fi considerat un termen descriptiv, nu numai normativ și „Acest imperiu antiimperial al Americii este hegemonic într-o mai mare măsură decât cel european, dar mai puțin acum decât în trecut“.⁵ Dar, fiindcă SUA nu pot pur și simplu să dicteze ce să facă fiecărui membru al NATO, această alianță poate fi considerată un imperiu prin consimțământ. Din perspectivă principial, nici UE, nici SUA nu se vor recomanda ca având aspirații imperiale. Oricum, din perspectivă istorică, în secolul XX, mai toată Europa a realizat tranziția de la imperii la state, cu susținere politică, și nu numai din partea SUA, în secolul XXI se discută de o perspectivă surprinzătoare: Uniunea Europeană, în calitate de imperiu post-imperial, în parteneriat strategic cu un imperiu post-imperial american, încearcă să împiedice reapariția Imperiului Rus și să îngreiească ridicarea unuia chinez. Dar Uniunea Europeană are deficit de securitate și se sprijină pe SUA, dar are și deficit de piață și se sprijină pe colaborare multilaterală cu China. Până la urmă, Uniunea Europeană este pusă în situația de a defini propria sa securitate din mai multe puncte de vedere.

Concluzii

După ce multă vreme cele două superputeri, China și SUA, s-au sprijinit una pe cealaltă pentru a se dezvolta economic și pentru a frâna acțiunile agresive ale Tratatului de la Varșovia, în care dușmanul recunoscut era URSS, acum când acest tratat și URSS nu mai există, nu mai există nici amenințările care au facilitat înțelegerile de securitate dintre SUA și China. Dimpotrivă, între cele două mari superputeri au apărut și s-au acutizat neînțelegeri ce generează îngrijorare mondială, din moment ce se face apel la măsuri de decuplare economică și de re poziționare a forțelor militare. În această confruntare, continentul european a devenit un pivot către care se concentrează interese din partea ambelor părți. China continuă să țină în dependență comercială Europa prin dezvoltarea de schimburi economice care nu pot fi neglijate pe termen scurt și mediu, iar SUA continuă să dovedească Europei că are nevoie și în continuare de umbrela sa de securitate, mai ales acum când războiul din Ucraina dovedește că Războiul Rece nu a adus pacea mondială. De data aceasta, Uniunea Europeană se vede pusă în situația să constituie o scenă de care este interesat baletul chino-american, o scenă care nu are definite cu claritate principiile sale colective de securitate și suveranitate. Ca atare, există mesaje franceze, există mesaje germane, există mesaje ale unor grupări de state, precum și tendințe centrale, ale organismelor colective ale Uniunii Europene, care vorbesc diferit despre aceiași problemă: suveranitatea europeană.

⁵ ***Imperiul post-imperial, articol, lumea, 6, 2023, p. 102.

BIBLIOGRAFIE

- BRATU V., *Belt and Road – pânza de păianjen construită de China*, articol, Cronicile, nr. 82;
- MARCHIEVICI C., *Avem nevoie de o revoluție*, articol, Lumea, 6, 2023;
- POPESCU Ș., MANEA O., *Clivajul vechea-noua Europă se joacă la Washington*, articol, Cronicile, nr. 82;
- POPESCU Ș., MANEA O., *Șah la Occident: pseudo-alianțele Chinei*, articol, Cronicile, nr. 82, 2023.

